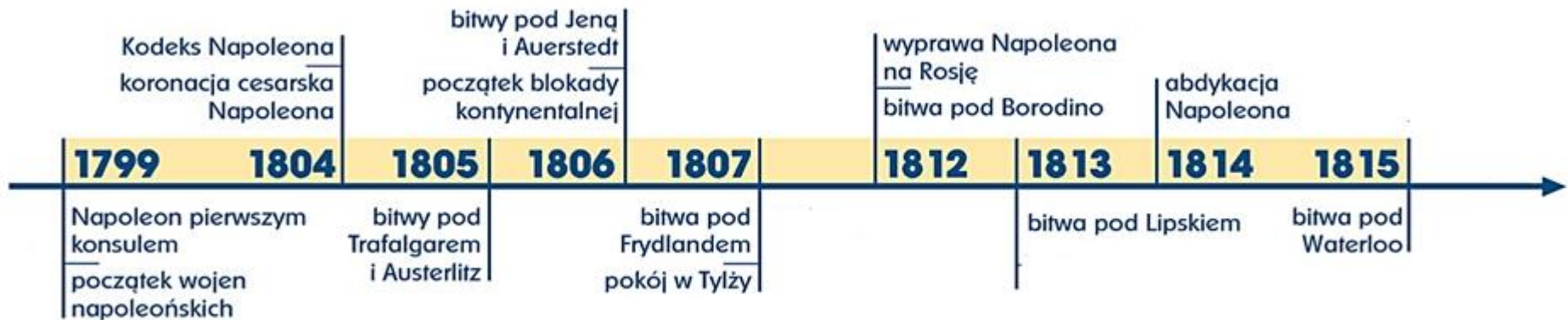


# Epoka Napoleona Bonaparte

# Oś czasu





M A R O

# Notatka z lekcji

1. Obalenie rządów dyktatoratu.
2. Napoleon Bonaparte cesarzem Francuzów.
3. Kodeks Napoleona.
4. Napoleon u szczytu potęgi.
5. Wyprawa na Rosję.
6. Odwrót Wielkiej Armii.
7. Bitwa pod Lipskiem i klęska cesarza.
8. Sto dni Napoleona,
  - a. Bitwa pod Waterloo,
  - b. Zesłanie na wyspę Świętej Heleny.

# Pojęcia

- **Blokada kontynentalna** - została wprowadzona przez Francję. Miała spowodować poniesienie strat przez Wielką Brytanię poprzez odcięcie od rynków zbytu i dostaw surowców.
- **Taktyka spalonej ziemi** - sposób prowadzenia działań wojennych polegający na niszczeniu wszystkiego, co może być przydatne stronie przeciwnej.
- **Wielka Armia** - nazwa nadawana kolejnym głównym armiom, tworzonym w czasie I Cesarstwa Francuskiego.
- **Wojna podjazdowa** - sposób prowadzenia walki: strona słabsza unika rozstrzygającej bitwy, atakując mniejsze oddziały przeciwnika, zaplecze i tabory.
- **Zamach stanu** - przejęcie władzy w państwie często z użyciem siły.

# Młodość Napoleona



- Urodził się jako Napoleone di Buonaparte w Ajaccio na Korsyce w szlacheckiej rodzinie pochodzenia włoskiego (w 1769 r. ), Carla Marii Buonapartego i jego żony Letycji.
- Miał liczne rodzeństwo: braci Józefa, Ludwika, Lucjana i Hieronima, oraz trzy siostry: Karolinę Bonaparte-Murat, Paulinę Bonaparte-Borghese i Elizę Bonaparte-Baciocchi.
- Po ślubie z owdowiałą arystokratką Józefiną de Beauharnais zmienił nazwisko, nadając mu francuską pisownię i wymowę.

Porucznik Napoleon Buonaparte

# Młody generał Bonaparte

- Napoleon Bonaparte ukończył szkołę wojskową i wstąpił do armii rewolucyjnej.
- Zasłużył się w walkach o Tuluń, a następnie stłumił bunt rojalistów w Paryżu.
- Dyktoriał powierzył mu dowództwo armii we Włoszech (1796 r.).



Młody generał Bonaparte

# Przewrót 18 brumaire'a\* 1799 r.

- Podczas I kampanii włoskiej Bonaparte, doprowadził do korzystnego dla Francji pokoju z Austrią w **Campo Formio 17 X 1797**.
- Napoleon zyskuje coraz większą popularność i sławę.
- We Francji zawiązuje się spisek przeciwko skorumpowanemu Dyrektoriatowi. Napoleon dokonuje zamachu stanu i obala Dyrektoriat.
- Władza przechodzi w ręce komisji złożonej z trzech konsulów. Największą władzę posiada I konsul, którym zostaje Napoleon Bonaparte.
- Staje na czele państwa, ogłasza nową konstytucję (konstytucja VIII roku)



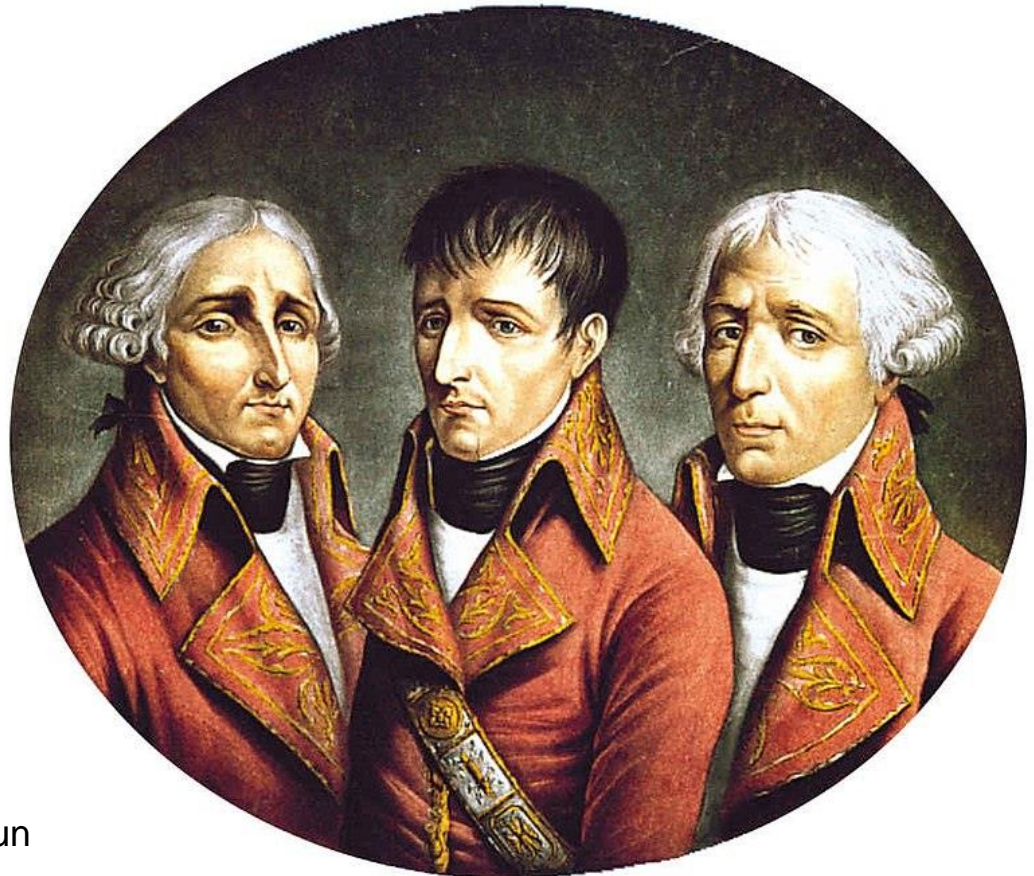
Bonaparte w sali posiedzeń Rady Pięciuset

\* wg kalendarza rewolucyjnego



# Konsulat 1799 - 1804

- W ciągu pięciu lat Napoleon ustabilizował sytuację w państwie.
- Zreorganizował system administracji państwa.
- Zreformował szkoły i uniwersytety.
- Utworzył bezpłatne gimnazja.
- Uregulował stosunki z kościołem podpisując w 1801 roku konkordat.
- Zreorganizował wojsko.



Trzech konsulów w okresie 1799-1804  
(od lewej): Cambacérès, Bonaparte, Lebrun

# Kodeks Napoleona

Największym osiągnięciem epoki konsulatu we Francji było wprowadzenie w 1804 r. „Kodeksu cywilnego” znanego też „Kodeksem Napoleona”:

- Ujednolicił prawo w całym kraju;
- Kodeks gwarantował:
  - równość obywateli wobec prawa,
  - wolność osobistą obywateli,
  - nienaruszalność własności,
  - wolność wyznania,
  - swobodę gospodarczą,
  - laickość państwa – oddzielenie Kościoła od państwa – np. cywilne małżeństwa i rozwody.



# Cesarstwo

- Sukcesy polityki Napoleona jako konsula zapewniły mu duże poparcie społeczeństwa.
- Napoleon wykorzystał tę sytuację i w 1802 ogłosił się dożywotnim konsulem, a w 1804 r. ogłosił się dziedzicznym cesarzem Francuzów i objął panowanie jako Napoleon I.
- Wprowadzało to nowy ustrój polityczny – cesarstwo.



Napoleon w stroju koronacyjnym

# Podboje Napoleona

- Po przyjęciu tytułu cesarza Francuzów, Napoleon musiał ugruntować swoją władzę wśród państw europejskich. Jediną drogą była droga podboju.
- Już w 1800 roku Napoleon pokonał Austriaków w bitwie pod Marengo i Hohenlinden, co zdecydowało o pokonaniu II koalicji antyfrancuskiej i podpisaniu układów pokojowych z Austrią w 1801 r. i Wielką Brytanią w 1802 r.
- W 1803 r. wybuchła kolejna wojna francusko – brytyjska, która trwała aż do 1814 roku.
- W czasie tej wojny formowały się kolejne koalicje antyfrancuskie.
- W 1805 r. Napoleon wkroczył do Wiednia, a niedługo po tym pokonał sprzymierzone rosyjsko – austriackie siły w bitwie pod Austerlitz („**Bitwa trzech cesarzy**” – Napoleon, car Aleksander I i cesarz Franciszek II). Kampania ta zakończyła się podpisaniem pokoju w Preszburgu (Bratysławie) w 1805 r. Francja zyskała Wenecję, Istrię i Dalmację.
- Rosnąca w siłę potęga Napoleona zaniepokoiła Prusy, które w 1806 r. wypowiedziały wojnę Francji. Jednak jeszcze w 1806 r. Napoleon rozbił wojska pruskie w bitwach pod Jeną i Auerstadt.



# EUROPA NAPOLEÓŃSKA

0 150 300 450 600 km

- granice państw
- Cesarstwo Francuskie w 1812 r.
- kraje uzależnione od Napoleona
- wyprawy wojsk Napoleona z udziałem Polaków
- trasa powrotu Napoleona z Elby w 1815 r. (sto dni Napoleona)
- ⊗ 1809 ważniejsze bitwy
- ⊗ 1805 ważniejsze bitwy morskie
- ⊗ 1809 zwycięskie bitwy Napoleona
- ⊗ 1807 ważniejsze traktaty
- blokada kontynentalna Wielkiej Brytanii

**EUROPA NAPOLEÓŃSKA**

**Wielka Brytania i Irlandia:** Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii, Londyn. Ocean Atlantycki.

**Skandynawia:** Królestwo Norwegii (Christiania), Królestwo Szwecji (Sztokholm), Królestwo Danii (Kopenhaga).

**Europa Środkowa i Wschodnia:** Królestwo Pruskie (Berlin), Królestwo Warszawskie (Warszawa), Cesarstwo Rosyjskie (Moskwa, Kijów, Odessa), Cesarstwo Austriackie (Wiedeń, Wagram, Austerlitz, Monachium), Związek Reński (Lipsk, Auerstedt, Jena, Ulm, Wagram, Wiedeń).

**Europa Południowa:** Cesarstwo Francuskie (Paryż, Waterloo, Cannes), Królestwo Włoch (Mediolan, Triest), Królestwo Neapolu (Neapol, Benewent), Królestwo Hiszpanii (Madryt), Królestwo Portugalii (Lizbona), Maroko, Algieria, Tunezja, Sycylia, Sardinia, Korsyka, Elba, San Marino, Czarna Góra, Cetyna.

**Wojny i Traktaty:** 1805 (Austerlitz), 1806 (Jena), 1807 (Tylża, Frydland), 1809 (Wagram, Austerlitz), 1812 (Smoleńsk, Borodino), 1815 (Waterloo).

**Legenda:**

- granice państw
- Cesarstwo Francuskie w 1812 r.
- kraje uzależnione od Napoleona
- wyprawy wojsk Napoleona z udziałem Polaków
- trasa powrotu Napoleona z Elby w 1815 r. (sto dni Napoleona)
- ⊗ 1809 ważniejsze bitwy
- ⊗ 1805 ważniejsze bitwy morskie
- ⊗ 1809 zwycięskie bitwy Napoleona
- ⊗ 1807 ważniejsze traktaty
- blokada kontynentalna Wielkiej Brytanii



Bitwa pod Austerlitz

# Podboje Napoleona

- Na przełomie 1806/07 roku działania wojenne przeniosły się na wschodnie tereny Europy, m.in. na tereny ziem polskich.
- Car Aleksander I obawiając się oderwania ziem zaborczych od Rosji zdecydował się przyłączyć do wojny z Napoleonem. W 1807 r. został pokonany przez wojska francuskie w bitwie pod Frydlandem, a kilka tygodni później został zmuszony do podpisania **pokoju w Tylży**.
- Na mocy tego porozumienia:
  - Prusy utraciły część ziem polskich oraz posiadłości na zachodzie Niemiec;
  - z ziem II i III rozbioru zostało utworzone **Księstwo Warszawskie**.
- Po podpisaniu pokoju w Tylży, Napoleona zainteresowały tereny Półwyspu Iberyjskiego. Napoleon wysłał tam swojego brata – Józefa Bonaparte, który podbił Hiszpanię i został jej królem.
- Wkrótce jednak Hiszpanie zaczęli się buntować przeciw nowej władzy, i rozpoczęli wojnę partyzancką.

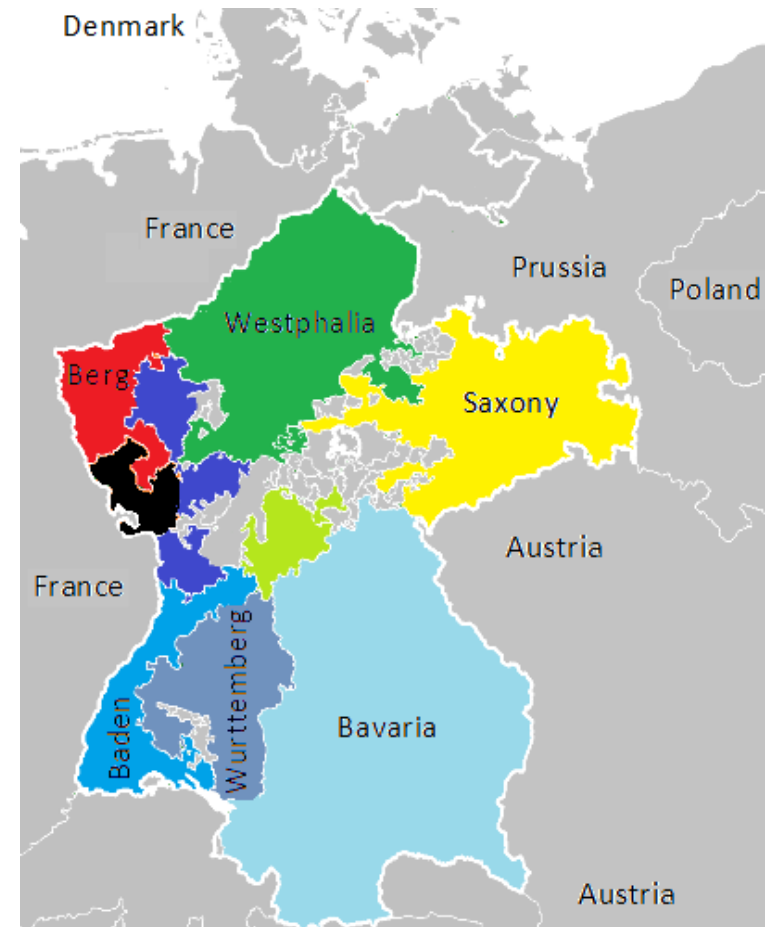
# Księstwo Warszawskie





# Związek Reński

- W 1806 r. po pokonaniu Austrii, Napoleon rozwiązał I Rzeszę Niemiecką (Święte Cesarstwo Rzymskiego Narodu Niemieckiego).
- W jej miejsce utworzył Związek Reński, oczywiście pod swoim protektoratem.



# Blokada kontynentalna

- Napoleon od początku swego panowania dążył do osłabienia Wielkiej Brytanii, jako odwiecznego wroga Francji.
- W 1805 r. Brytyjczycy dowodzeni przez admirała **Horatio Nelsona** rozbili flotę francuską w bitwie pod Trafalgarem.
- Napoleon aby zmusić Francję do uległości ogłosił w 1806 r. blokadę kontynentalną. (21 listopada 1806 r. **Dekret berliński**)

Starcie francuskiego okrętu „Bucentaure” z HMS „Temeraire”, Trafalgar, Auguste Mayer (1805-1890)





# Horatio Nelson



Najsłynniejszy admirał w historii floty brytyjskiej, dwukrotnie pokonał flotę Francji.

# Upadek Napoleona

- Jako pierwsza z blokady kontynentalnej wyłamała się Rosja, której zakaz handlu z Wyspami Brytyjskimi przynosił ogromne straty.
- W 1810 roku Rosja zerwała sojusz z Francją i rozpoczęła wymianę handlową. Sytuacja ta spowodowała, że Napoleon zdecydował o militarnym rozstrzygnięciu tej kwestii.
- W 1812 r. po utworzeniu **Wielkiej Armii** w liczbie ok. 600 tys. (ok. 30 krajów) Napoleon wyruszył w głąb Rosji.
- Wojska rosyjskie unikały otwartej bitwy. Tylko raz w 1812 r. Doszło do nierozstrzygniętej bitwy pod **Borodino**.
- Tymczasem zbliżała się zima, co stanowiło problem dla armii Napoleona – brak zaopatrzenia i ekwipunku zimowego żołnierzy. Rosjanie zastosowali tzw. **taktykę spalonej ziemi**.
- Zła sytuacja wojsk Napoleona zmusiła go do odwrotu. Do zachodnich granic Rosji dotarły tylko szczątki wielkiej armii Napoleona.
- W tym samym czasie sojusznicy Francji zaczęli zrywać sojusze i tworzyć kolejne koalicje antyfrancuskie.



Odwrót Napoleona spod Moskwy, obraz Adolpha Northena

# WYPRAWA NA MOSKWĘ



- Kierunki pochodu i owrotu Wielkiej Armii
- Działania wojsk rosyjskich
- Bitwy wygrane przez Francuzów
- Bitwy przegrane przez Francuzów

January Suchodolski: Przejście wojsk Napoleona przez Berezynę.





# Upadek Napoleona

- Wycofujące się z terenów ziem polskich wojska Napoleona, poniosły dotkliwą klęskę w bitwie pod Lipskiem w 1813 r. (tzw. „**Bitwa narodów**”).
- Sytuację tę wykorzystali zwycięzcy, którzy wkroczyli do Paryża, obwołali królem Ludwika XVIII (brata świętego w czasie rewolucji Ludwika XVI), podpisali z nim w 1814 roku pokój i Francja wróciła do granic sprzed 1792 r.
- Tymczasem Napoleona wywieziono na wyspę Elbę, którą oddano mu w dożywotnie władanie. Zachował też tytuł cesarza.



Bitwa pod Lipskiem  
Władimir Moszkow

# Sto dni Napoleona

## marzec – czerwiec 1815 roku

- powrót Napoleona do Francji i przejęcie władzy dzięki niezwyklej popularności i niechęci społeczeństwa do Ludwika XVIII.
- Napoleon zaproponował zakończenie wojny w zamian za uznanie go królem Francji. Państwa europejskie się nie zgodziły. Powstanie VII koalicji antyfrancuskiej.
- klęska Napoleona w **bitwie pod Waterloo w Belgii 18.06.1815 r.**
- W lipcu 1815 r. Napoleon powtórnie abdykował. Został zesłany na Wyspę Świętej Heleny u wybrzeży Afryki.

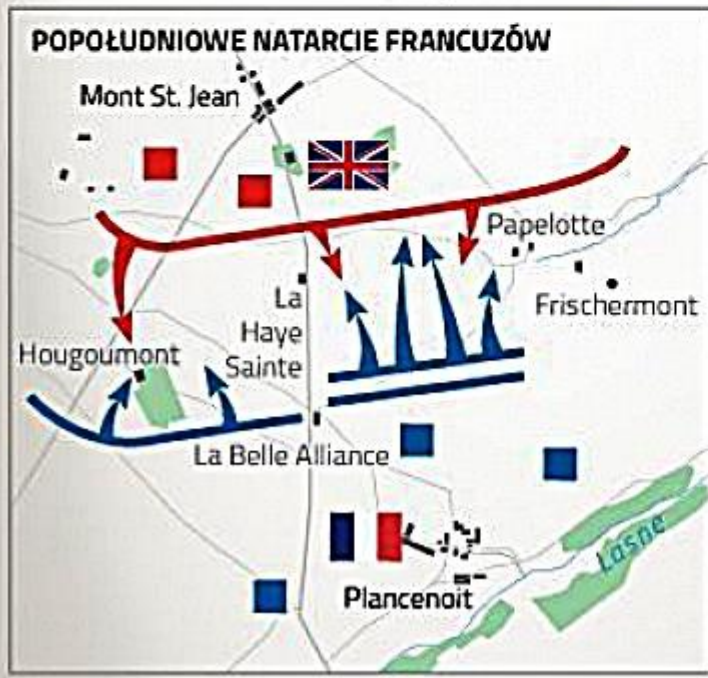
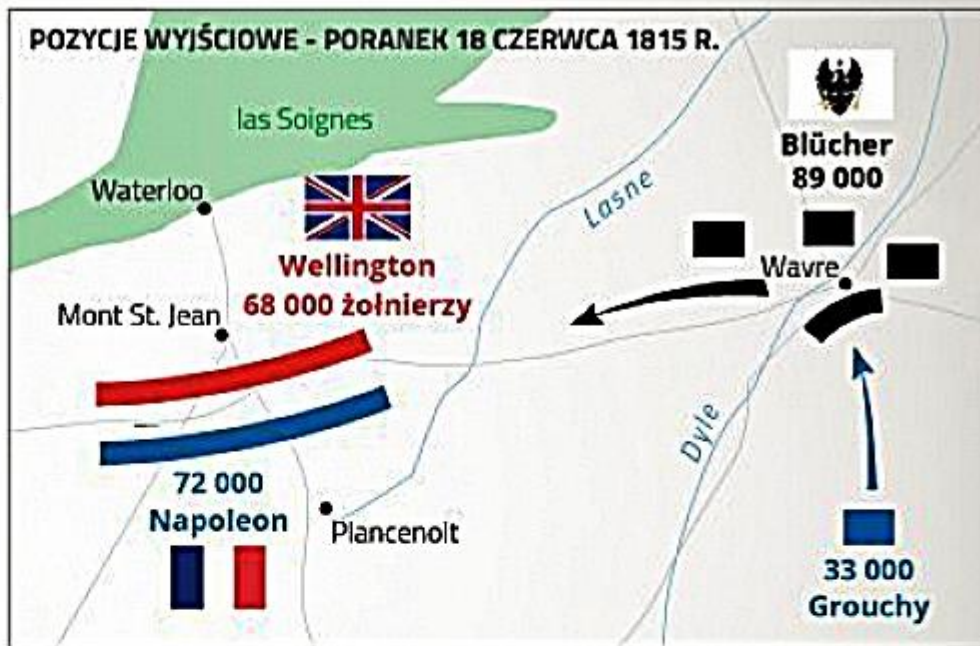


Powrót Napoleona z Elby  
Charles de Steuben



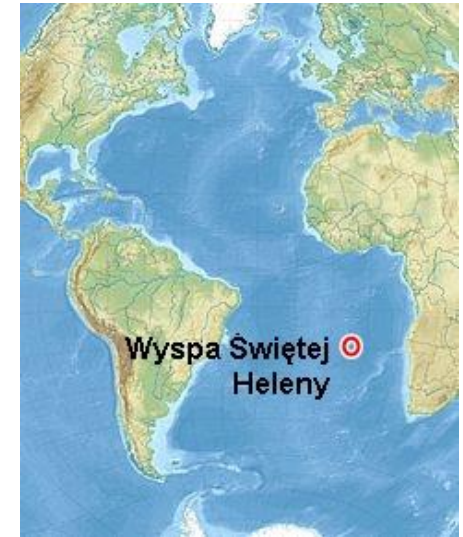
Bitwa pod Waterloo Clément-Auguste Andrieux

# Schemat bitwy pod Waterloo



# Wyspa Świętej Heleny

- Do brzegów wyspy dotarł 15 października 1815 roku. Brytyjczycy osadzili Napoleona w Longwood House. Towarzyszyli mu najbliżsi współpracownicy z czasów imperium.
- Najwierniejsi żołnierze, którzy nie mogli podążać za wodzem Wielkiej Armii na Świętą Helenę cały czas nie rezygnowali z nadziei, że kiedyś, Bonaparte powróci w glorii chwały. Podejmowali też próby uwolnienia cesarza. Te pozostały na ogół tylko planami, wśród których znalazł się pomysł na wywiezienie Napoleona w łodzi podwodnej.
- Na zesłaniu na Wyspie Świętej Heleny Napoleon przebywał 6 lat. Zmarł 5 maja 1821 r. w wieku 52 lat na raka żołądka.
- W 1840 r. jego zwłoki przewieziono do Paryża i złożono w sarkofagu w kościele Inwalidów.





# **Napoleon w karykaturze**

---

**Wojna propagandowa**



Brytyjska reakcja na powrót Napoleona z Elby w marcu 1815 r. Napoleona przedstawiono jako sprzymierzeńca diabła i śmierci.

Wymuszony taniec.  
Tekst w języku rosyjskim „Jeśli wkroczyłeś na nasze terytorium, musisz tańczyć do naszych melodii”.







Karykatura brytyjska z 1814 r. przedstawiająca zesłanie Napoleona na Elbę



Blücher, Wellington\* i klęska Napoleona – nawiązanie do bitwy pod Waterloo. Karykatura z 1815 r.

\* Zwycięzcy wodzowie spod Waterloo

# Zapamiętaj

- W 1799 roku Napoleon Bonaparte obalił rządy dyktatoratu i przejął władzę we Francji jako pierwszy konsul. W 1804 roku Napoleon został koronowany na cesarza Francuzów.
- W czasach rządów Napoleona we Francji wprowadzono wiele reform. Jedną z nich było uchwalenie Kodeksu Napoleona.
- Armia napoleońska odniosła wiele zwycięstw nad koalicją państw europejskich.
- Napoleonowi nie udało się pokonać Wielkiej Brytanii na polu bitwy. Dlatego cesarz zarządził blokadę kontynentalną, która miała zniszczyć gospodarkę przeciwnika i skłonić go do kapitulacji.
- W 1812 roku Napoleon na czele Wielkiej Armii wyruszył na podbój Rosji. Jedną z przyczyn wojny było łamanie przez Rosję blokady kontynentalnej.
- Pomimo zwycięstwa w bitwie pod Borodino i zdobycia Moskwy Napoleonowi nie udało się ostatecznie pokonać Rosji i zmusić cara do kapitulacji. Odwrót wojsk napoleońskich zakończył się katastrofą. Większość żołnierzy zginęła w walkach lub wskutek mrozu, głodu i chorób.
- Po klęsce Napoleona w Rosji państwa europejskie pokonały Francuzów w bitwie pod Lipskiem w 1813 roku. Napoleona zmuszono do abdykacji, po czym zesłano na wyspę Elbę.
- Po okresie zwanym „100 dni Napoleona” w lipcu 1815 r. Napoleon powtórnie abdykował. Został zesłany na Wyspę Świętą gdzie zmarł w 1821 roku.

# Pytania i polecenia utrwalające

- wyjaśnij znaczenie poznanych terminów,
- przedstaw najważniejsze wydarzenia związane z przebiegiem rewolucji francuskiej,
- podaj datę bitwy pod Austerlitz (1805 r.) i wskaż tę miejscowość na mapie (slajd 13),
- scharakteryzuj postać Napoleona Bonapartego jako cesarza Francuzów i wybitnego dowódcę,
- przedstaw okoliczności przejęcia władzy przez Napoleona,
- wskaż na mapie państwa, z którymi toczyła wojny napoleońska Francja (slajd 3 i 13),
- przedstaw przyczyny wyprawy Napoleona na Rosję,
- wyjaśnij, dlaczego bitwa pod Lipskiem została nazwana „bitwą narodów”,
- Wskaż na mapie Lipsk.

# Polecenia

Proszę:

- wpisać do zeszytu podany w tytule temat,
- przepisać notatkę z lekcji (slajd 4),
- zapoznać się z treścią prezentacji, oraz ugruntować wiedzę przy pomocy zamieszczonych na poprzednim slajdzie (34) pytań utrwalających (nie trzeba zapisywać odpowiedzi) oraz podręcznika „Epoka Napoleona Bonaparte” oraz „Upadek Napoleona” (str. 194 – 202).

Przypominam, że prezentacje umieszczone są na nowej stronie szkoły.

<http://sp77.edu.gdansk.pl> zakładka **ZDALNE LEKCJE**

<https://mapyonline.gwo.pl/> - na tej stronie znajdziecie historyczne mapy online.